

SUOMEN PANKKISEKTORIN MAKSU- VALMIUS SÄILYNYT VAHVANA KORONAPANDEMIAN AIKANA

Sisällysluettelo

1	Maksuvalmiussäätelyn tausta.....	2
2	Vaateen tarkoitus	2
3	Miten vaade lasketaan?	3
4	Suomen pankkien maksuvalmius	6
5	Yhteenveto	7

Suomen pankkisektorin maksuvalmius säilynyt vahvana koronapandemian aikana

1 Maksuvalmiussäätelyn tausta

Vuonna 2007 puhjenneen globaalien finanssikriisin alkuvaiheessa monilla luottolaitoksilla oli suuria vaikeuksia, koska ne olivat lyöneet laimin likviditeettiriskin huolellisen hallinnan. Eräät ajautuivat liian riippuvaisiksi lyhytaikaisesta rahoituksesta, joka tyrehtyi nopeasti kriisin alettua. Niillä ei ollut riittävästi likvidejä varoja pystyäkseen vastaamaan varojen nostopyyntöihin (likviditeetin ulosvirtaukseen) taloudellisesti kireinä aikoina. Luottolaitokset joutuivat realisoimaan varojaan pakkomyynnissä, mikä johti itseään vahvistavaan hintojen laskukierteeseen ja markkinoiden luottamuksen romahtamiseen. Tämä puolestaan sai aikaan vakavaraisuuskriisin. Monista luottolaitoksista tuli riippuvaisia keskuspankkien tarjoamasta likviditeetistä, ja niille jouduttiin lopulta myöntämään pankkitukea, johon käytettiin suuria määriä julkisia varoja.

Kriisin seurauksena globaalilla tasolla sovittiin, että oli tarpeen kehittää luottolaitoksille yksityiskohtainen maksuvalmiusvaatimus. Sen tavoitteena olisi edellä kuvatun kaltaisten ongelmatilanteiden välttäminen vähentämällä luottolaitosten riippuvuutta lyhytaikaisesta markkinarahoituksesta ja keskuspankkien tarjoamasta likviditeetistä sekä parantaa niiden kykyä toipua äkillisistä maksuvalmiushäiriöistä. EU:ssa tämä sääntely toimeenpantiin asetuksella (575/2013). Siinä säädetään luottolaitoksia koskevasta maksuvalmiusvaatimuksesta (Liquidity Coverage Ratio, LCR), joka on muotoiltu yleisluontoisesti siten, että laitoksilla on oltava ”likvidejä varoja määrä, jonka arvojen summa kattaa likviditeetin ulosvirtaukset vähennettynä likviditeetin sisäänvirtauksilla”.¹

2 Vaateen tarkoitus

Maksuvalmiusvaatimuksen tarkoitus on taata, että luottolaitoksella on riittävästi maksuvalmiuspuskuriin sisällytettäviä korkealaatuisia likvidejä varoja likviditeetin nettoulosvirtausten kattamiseen 30 päivän aikana. Tämän ns. stressikauden aikana luottolaitoksen olisi voitava muuntaa likvidit varansa nopeasti käteiseksi joutumatta turvautumaan keskuspankin tarjoamaan likviditeettiin tai julkisiin varoihin. Jos maksuvalmiutta kuvaava mittari on heikentynyt tai todennäköisesti heikkenee alle sallitun tason, luottolaitosten on noudatettava asetuksessa säädettyjä erityisvaatimuksia, joiden mukaan sen on palautettava maksuvalmiutensa mahdollisimman pian vähimmäistasolle.

Stressikausi voi tarkoittaa

- vähittäistalteen talletuspakoa huomattavilta osin
- vakuudettoman tukkurahoituksen osittaista tai täydellistä menettämistä mukaan lukien rahamarkkinatalletukset ja muut ehdollisen rahoituksen lähteet, kuten saadut sidotut tai sitomattomat likviditeetti- tai luottojärjestelyt
- vakuudellisen lyhytaikaisen rahoituksen osittaista tai täydellistä menettämistä
- likviditeettivaateita, jotka johtuvat luottoluokituksen alenemisestä kolmella pykälällä
- markkinoiden lisääntyntä epävakautta, joka vaikuttaa vakuuksien arvoon tai laatuun taikka luo ylimääräisiä vakuustarpeita
- likviditeetti- ja luottosopimuksia koskevia ennakoimattomia nostoja
- mahdollista velvollisuutta velan takaisinostoon tai sopimuksen ulkoisten velvoitteiden täyttämiseen.

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R0575&from=EN>

Luottolaitoksilla on oltava likvidejä varoja määrä, joka kattaa likviditeetin ulosvirtaukset vähennettynä likviditeetin sisäänvirtauksilla stressitilanteissa. Tällä vaatimuksella varmistetaan, että niillä on maksuvalmiuspuskurit, jotka vakavissa stressitilanteissa riittävät vastaamaan likviditeetin sisään- ja ulosvirtausten mahdolliseen epätasapainoon 30 päivän ajanjaksolla. Stressikausina luottolaitokset voivat käyttää likvidejä varojaan likviditeetin nettoulosvirtaustensa kattamiseen.

Alkuperäistä säädöstä² on sovellettu 1 päivästä lokakuuta 2015 lähtien ja täydennettyä asetusta 30 päivästä huhtikuuta 2020.³ Sääntelyä täsmentävää komission delegoitua asetusta (2015/61) muutettiin, jotta se vastaisi paremmin kansainvälisiä standardeja ja edistäisi luottolaitosten likviditeetin hallinnan tehostamista.

Asetus sisälsi siirtymäsäännökset vuosille 2015–2018 ja vaateesta tuli täysimääräinen 1.1.2018 alkaen. Koronapandemian seurauksena EKP on kuitenkin sallinut hetkellisesti pankkien maksuvalmiustasojen olevan alle säädetyn minimin (100 %)⁴, jolloin pankit ovat voineet hyödyntää kerättyjä likviditeetipuskureita. Tämän käytännön odotetaan jatkuvan vuoden 2021 loppuun.

3 Miten vaade lasketaan?

Maksuvalmiusvaatimus määrittellään luottolaitoksen likvidien varojen varannon ja likviditeetin nettoulosvirtausten väliseksi suhteeksi 30 kalenteripäivän stressikauden aikana. Likviditeetin nettoulosvirtaukset lasketaan vähentämällä luottolaitoksen likviditeetin sisäänvirtaukset likviditeetin ulosvirtauksista. Maksuvalmiusvaatimus ilmaistaan prosenttiosuutena, ja sen vähimmäistaso on 100 prosenttia. Vaatimus kattaa kumulatiiviset nettoulosvirtaukset 30 päivän periodilla, eikä se ota huomioon yksittäisiä maturiteettieroja 30 päivän sisällä eikä 30 päivän jälkeen. Maksuvalmiusvaatimuksen ulosvirtausten laskennassa ei esimerkiksi oteta mukaan talletuksia, joita tallettaja ei voi nostaa 30 kalenteripäivän kuluessa.

Jotta luottolaitokset eivät tukeutuisi ainoastaan ennakoituihin sisään virtauksiin täyttääkseen maksuvalmiusvaatimuksensa ja jotta likvidien varojen määrä ylittää vähimmäistasolle, niiden sisäänvirtausten määrälle, joilla voidaan kuitata ulosvirtauksia, on asetettu yläraja. Se on enintään 75 prosenttia odotettavissa olevien ulosvirtausten kokonaismäärästä. Tästä ylärajasta voi kuitenkin poiketa joko kokonaan tai osittain suhteellisuusperiaatteen noudattamiseksi edellyttäen, että poikkeuksille saadaan toimivaltaisten viranomaisten ennakkohyväksyntä.

Vaateen erät

Likviditeetin ulosvirtaukset lasketaan kertomalla erityyppisten ja eri luokkiin kuuluvien velkojen ja taseen ulkopuolisten sitoumusten nostamatta olevat määrät prosentteilla, joilla ne todennäköisesti poistuvat tai maksetaan takaisin.⁵

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015R0061&from=EN>

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R1620&from=EN>

⁴ https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/publications/html/ssm.faq_ECB_supervisory_measures_in_reaction_to_the_coronavirus~8a631697a4.en.html

⁵ https://www.eba.europa.eu/documents/10180/930269/LCR+calculation+tool_for+publication.xlsx

Edellä tarkoitetut likviditeetin ulosvirtaukset, sisältävät seuraavat erät:

- vakaiden vähittäistalletusten ja muiden asetuksessa määritettyjen vähittäistalletusten kulloinenkin määrä;
- muiden sellaisten velkojen määrät, jotka erääntyvät tai joita velan myöntäjä tai rahoituksen antaja voivat vaatia maksettaviksi tai joiden osalta rahoituksen antaja voi olettaa, että luottolaitos maksaa velan takaisin seuraavien 30 kalenteripäivän aikana,;
- asetuksen mukaisesti määritetyt lisäulosvirtaukset;
- enimmäismäärä, joka voidaan maksaa takaisin käyttämättömistä sitovista luottojärjestelyistä ja likviditeettisopimuksista seuraavien 30 kalenteripäivän aikana;
- mahdolliset muut lisäulosvirtaukset, jotka havaitaan arvioinnissa.

Ulosvirtausten määrän laskentaan vaikuttaa olennaisesti käytettyjen käsitteiden ja laskentatapojen tulkinta sekä yhdenmukaisuus. Kuten Euroopan pankkivalvontaviranomaisen (EBA) raportista⁶ käy ilmi, on käytetyissä laskentatavoissa eroavaisuuksia pankkien välillä. Esi-merkkinä mainittakoon toiminnalliset talletukset sekä kyseisten talletusten ylimenevät osuudet, joiden määrittelyssä on pankeilla käytössä erilaisia menetelmiä. Pankeilla on vapauksia käyttää laskentaan erilaisia menetelmiä, mikäli perustelut ovat pitävät. Muun muassa vähittäistalletuksiin voi soveltaa matalampaa ulosvirtauskerrointa, mikäli pankilla on näyttöä tämän toteutumisesta.⁷

Likviditeetin sisäänvirtaukset

Maksuvalmiusvaatimusta laskettaessa likviditeetin sisäänvirtaukset arvioidaan 30 kalenteripäivän jaksolta. Niihin sisällytetään ainoastaan sopimukseen perustuvat sisäänvirtaukset vastuista, jotka eivät ole erääntyneet ja joiden suhteen laitoksella ei ole syytä odottaa, että sopimus jätettäisiin täyttämättä 30 kalenteripäivän aikajänteellä.

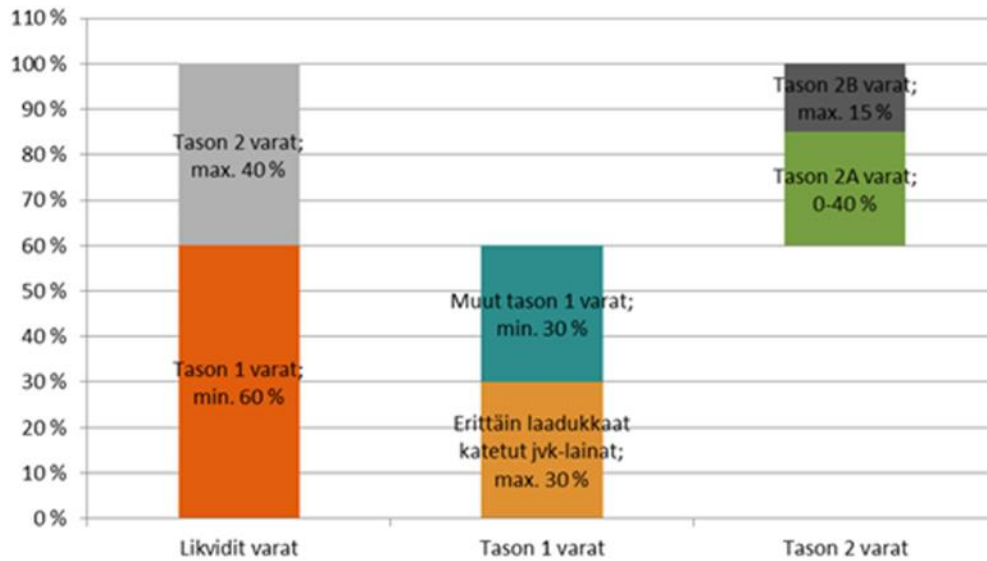
Maksuvalmiuspuskuri / likvidit varat

Ainoastaan vapaasti siirrettävissä olevat varat, jotka voidaan muuntaa nopeasti käteiseksi yksityisillä markkinoilla lyhyessä ajassa ja ilman merkittävää arvonmenetystä, on määriteltävä luottolaitosten maksuvalmiuspuskureihin sisältyviksi likvideiksi varoiksi.

⁶ <https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/2551996/67b34a0d-4e5f-4f46-82f3-48a9aa92e5e0/Monitoring%20of%20the%20LCR%20implementation%20in%20the%20EU%20-%20first%20report.pdf>

⁷ https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Reports/2021/963932/Second%20EBA%20report%20on%20monitoring%20of%20LCR%20implementation%20in%20the%20EU.pdf

Kuva 1: Maksuvalmiuspuskurin koostumus

Maksuvalmiusasetuksessa säädetyissä toiminnallisissa vaatimuksissa todetaan, että luottolaitoksilla on oltava käytössään toimintalinjat ja rajoitukset, joilla varmistetaan, että niiden hallussa olevat likvidit varat, joista niiden maksuvalmiuspuskuri koostuu, ovat aina asianmukaisesti hajautettuja. Tässä tarkoituksessa luottolaitosten on otettava huomioon hajautuksen laajuus eri likvidien varojen luokkien välillä ja samassa likvidien varojen luokassa sekä muut asianmukaiset hajautukseen liittyvät tekijät, kuten liikkeeseenlaskijoiden ja vastapuolten tyypit tai kyseisten liikkeeseenlaskijoiden ja vastapuolten maantieteellinen sijainti.

Luottolaitosten on voitava helposti saada likvidejä varoja ja muuttaa ne rahaksi milloin tahansa 30 kalenteripäivän stressikauden aikana suoralla myynnillä tai takaisinostosopimuksella yleisesti hyväksytyillä takaisinostomarkkinoilla. Likvidien varojen katsotaan olevan helposti luottolaitoksen saatavilla, jos luottolaitoksen mahdollisuudelle muuttaa tällainen omaisuus rahaksi oikea-aikaisesti ei ole oikeudellisia eikä käytännön esteitä.

Luottolaitoksen on laskettava maksuvalmiusvaatimuksensa likvidien varojensa markkina-arvon perusteella. Likvidien varojen markkina-arvosta tehdään soveltuvin osin sääntelyssä mainitut arvonleikkaukset.

Vastapuolen määrittely

Likviditeettiriskilaskennassa on käytössä useita eri vastapuolimääritelmiä. Niiden perusteella kunkin vastapuolen velat tai saamiset voidaan käsitellä oikeassa kohdassa. Merkittävimpiä tunnistettavia vastapuolia likviditeettiriskilaskennassa ovat vähittäisasiakas sekä rahoitusalan asiakas. Huomioitavaa on, että rahoitusalan asiakkaan määritelmä muuttui päivittyneen vakavaraisuusasetuksen myötä⁸. Rahoitusalan asiakkaaksi lasketaan päivityksen myötä mm. eläkesäätiöt ja kassat, jotka myöntävät muita kuin lakisääteisiä eläkkeitä.⁹

⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R0876&from=EN>

⁹ <https://www.etk.fi/suomen-elakejarjestelma/hallinto-ja-valvonta/elakejarjestelman-toimijat/elakesaatiot/>

4 Suomen pankkien maksuvalmius

Koronapandemian alkuvaiheilla on yhtymäkohtia vuosien 2007–2009 finanssikriisiin.¹⁰ Vahvistuneen sääntelyn ja pankkien varautumisen ansiosta pandemian laukaisemasta talouskriisistä on kuitenkin selvitty rahoitusvakauden ja toimivuuden näkökulmasta hyvin.

Pankkien likviditeetti- ja rahoitusasemat Suomessa, kuten myös muualla Euroopassa, ovat säilyneet hyvinä koronapandemian aikana erityisesti talletusten ja keskuspankkirahoituksen kasvun tukemina. Maksuvalmiusreservit ja -suhdeluku kasvoivat voimakkaasti koko Euroopassa heti pandemian alettua pankkien varautuessa yrityksille myönnettävien luottojen kasvuun ja muihin tuleviin likviditeettitarpeisiin. Pandemian alkuvaiheessa yritykset nostivatkin runsaasti jo sovittuja luottoja ja luottolimiittejä varmistaakseen oman maksuvalmiutensa. Sittenkin tarve ylimääräisen likviditeetin hankkimiseen on vähentynyt.

Kotimaisen pankkisektorin maksuvalmiustunnusluku nousi vuoden 2020 lopulla hieman korkeammalle tasolle kuin pandemiaa edeltäneellä ajalla. Suomalaisten pankkien likviditeetin riittävyttä 30 päivän stressiperiodin aikana kuvaava LCR-suhdeluku oli vuoden 2020 lopussa keskimäärin 171 % (12/2019: 166 %), joka on lähestulkoon sama kuin EU-alueella keskimäärin (173 %).¹¹ Suomen pankkisektorin kuukauden lopun keskimääräinen LCR vaihteli vuoden 2020 aikana 166 prosentin ja 188 prosentin välillä. Pienemmillä pankeilla (ns. LSI-pankeilla) vaihtelu on ollut suurempaa, ja niiden LCR-suhdeluku nousi selvästi vuoden loppua kohden. Niiden keskimääräinen LCR oli alimmillaan 126 % huhtikuun lopussa ja korkeimmillaan 169 % joulukuun lopussa.¹²

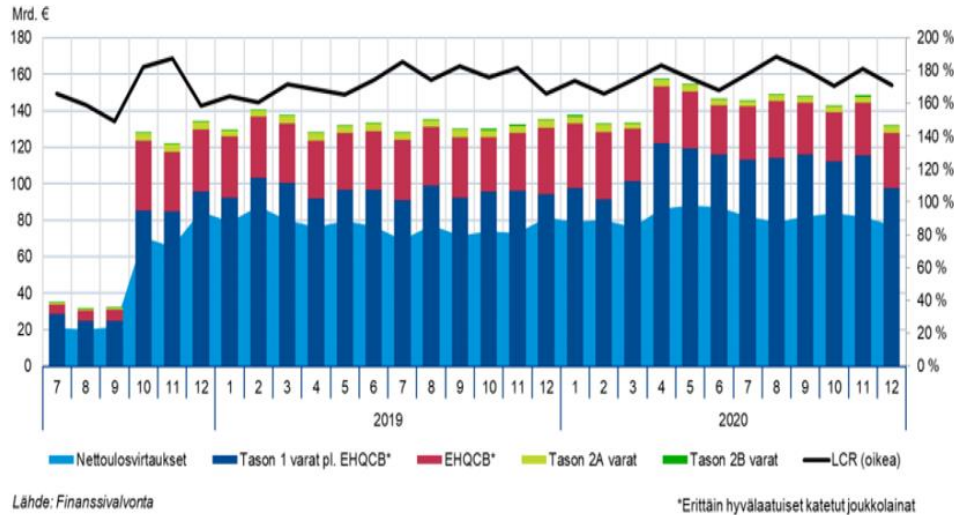
Kotimaisten pankkien LCR-kelpoiset likvidit varat (LCR-suhdeluvun osoittaja) olivat vuoden 2020 lopulla pandemiaa edeltäneellä tasolla. Reservin koko oli joulukuun 2020 lopussa 132 miljardia euroa, joka on 2,5 % pienempi kuin vuoden 2019 lopussa ja 16 % pienempi verrattuna huhtikuun 2020 ennätysuureen reserviin. LCR-reservien laatu on säilynyt hyvänä. Ne koostuvat pääosin kaikkein likvideimmistä eli tason 1 varoihin luettavista eristä, joiden osuus yhteensä on 97 prosenttia.

¹⁰ <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2020-AK-294360.pdf>

¹¹ https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Risk%20Analysis%20and%20Data/Risk%20dashboard/Q4%202020/972092/EBA%20Dashboard%20-%20Q4%202020.pdf

¹² [https://helda.helsinki.fi/bof/bitstream/handle/123456789/17908/Pankkisektori-Q4-2020.pdf?sequence=1#:~:text=Suomalaisten%20pankkien%20likviditeetin%20riitt%C3%A4vyytt%C3%A4%2030,2020\)%20\(Kuivio%2011\).](https://helda.helsinki.fi/bof/bitstream/handle/123456789/17908/Pankkisektori-Q4-2020.pdf?sequence=1#:~:text=Suomalaisten%20pankkien%20likviditeetin%20riitt%C3%A4vyytt%C3%A4%2030,2020)%20(Kuivio%2011).)

Kuva 2: Suomen pankkisektorin likviditeettireservi, laskennalliset nettovirtaukset sekä LCR-suhde

Kuviossa pylväät kuvaavat LCR-kelpoisten likvidien varojen määrää. Likvidit varat on jaettu LCR-asetuksen mukaisiin luokkiin. Tason 1 varojen likvidiys on erittäin korkea sisältäen käytännössä keskuspankkisaamiset, valtiovastuut ja muut julkisyhteisövastuut. Tason 2A ja 2B varojen likvidiys on korkea.

Pankkikohtaisia lukuja voi tarkemmin tutkia pankkien osavuositarkastuksissa olevasta taulukosta EU LIQ1¹³, joka on osa pankeille asetettuja tietojen julkistamisvaatimuksia.

5 Yhteenveto

Luottolaitosten riippuvuus lyhytaikaisesta rahoituksesta on vähentynyt järjestelmällisesti vuosien 2007–2009 finanssikriisin jälkeen. Tämä yhdessä likvidien varojen määrän kasvun kanssa on vahvistanut pankkien maksuvalmiusasemaa.

Koronpandemia-ajalle on ollut leimallista talletusten kasvu.^{14 15} Yksi maksuvalmiusvaateen seurattava kriteeri onkin vähittäistalletusten mahdollinen talletuspako ja talletusten huomattavat nostot. Kuten edellä on esitetty, suomalaisilla pankeilla on riittävästi likvidejä varoja, mikäli nostot kasvavat pandemian pitkittyessä.

¹³ https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Draft%20Technical%20Standards/2020/ITS/ITS%20on%20institutions%E2%80%99%20public%20disclosures%20of%20the%20information%20referred%20to%20Titles%20II%20and%20III%20of%20Part%20Eight%20of%20Regulation%20%28EU%29%20No%2020575/2013/961777/Mapping%20between%20reporting%20and%20disclosures%20under%20v3.0.xlsx

¹⁴ https://www.finanssiala.fi/wp-content/uploads/2021/06/FA_14062021-Raportti_Vakaat_rahoytulahteet.pdf

¹⁵ <https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/rahalaistosten-tase-lainat-ja-talletukset-ja-korot/>

Finanssiala ry
Itämerenkatu 11-13
00180 Helsinki
www.finanssiala.fi

